

Risale-i Nur'da; Muvazene

Denge, kudretten hikmete, melekûtta mülke, esmadan eşyaya geçişte işleyen sırlardandır. Eşyanın melekût boyutuna geçildiğinde esbap dairesinin kuralları ortadan kalkar.

Büyük- küçük, güzellik-çirkinlik, öncelik-sonralık gibi sebepler aleminin tertibini, birbiri ile münasebetini sağlayan özellikler ortadan kalkar. Zaman ve mekan kavramları da kalktığı için öncelikler, ard arda gelişler, sebebin sonuçtan önceliği gibi silsileler de ortadan kalkar. Bu durum makro alemde gözlenen ve eşyanın birbiri ile münasebetinde etkili olan çekim kanunu, elektromanyetik kuvvet, kütlelerin korunumu gibi kanunların mikro alemde tamamen kalkması ve makro alemde çok farklı kanunların burada işliyor olmasına benzer bir haldir. Aynı nesnenin iki farklı alemde görünüşünde birbirinden farklı kurallar işler. Benzer şekilde bize bakan yönü ile büyük-küçük, ince-kalın, uzun-kısa gibi daha ilkököl sıralarında öğrendiğimiz eşyanın zıt özellikleri kudretin bunlarla irtibat yeri olan melekût boyutuna doğru ortadan kalktığı için hepsi eşit konumda, eşit zamandadır. Denge halindedirler ve "muavazene sırrı"na mazhar olurlar. Bu kudretin varlıklarla irtibat yeri yani "mahall-i taallük-u kudret" olan Melekut alanında "vasıta" yoktur, "leke" yoktur, "isyan" yoktur. Eşyaya dönüşümle birlikte ortaya çıkan bir "perde" ya da "müzahrefat" şeklinde yani "şeffaflık"ı bozan lekeleyen renkler belirir ve varlıkların kendilerine aitmiş gibi gözlenen özellikler, kişilikler ortaya çıkar. Sinirlilik, saldırganlık, tahrip edicilik, kirlilik, rengin uyumsuzluğu, kokunun kötülüğü gibi eşyaya ait olan arızı eksiklikler bu türden kışkırlardır. Aynı şekilde varlıkların nisbiliği çerçevesinde güzellik ifadesi olan çiçekler, güzel renkler, muhabbet, güzellik, dürüstlük, cömertlik gibi güzel vasıflar, eşyanın özüne kıyas edildiğinde yine leke ve kışır haline dönüşürler. Çünkü, kendilerine ait olmayan sınırsız özellikleri -sözde- kayıt altına alıp kendi özellikleriymiş gibi gösterirler. Varlıklar aleminde ise bu tarzda işlemesi de gereklidir. Çünkü bakışı sınırlı, idraki sınırlı, bütün algılama özellikleri sınırlı olan şuur sahiplerinin sınırsız özellikteki esmayı anlayabilmesi ancak böyle bir düzende mümkün olabilir. Zıtların iç içeliği, şuru ile esmayı idrak konumunda olanlara esmanın bir özellik olarak ifade edilmesi için gereklidir. Esmanın büyüklüğüne bir kapı açmak için mertebelenme, zamandan münezzepliği için silsile halinde oluş gibi özellikleri, sınırlı idrak sahiplerinin yaşaması gereklidir.

Eşyanın, varlıkların bu özelliklerinde bir tasnif, güç farkı, mertebe farkı ortaya çıkar. Biri diğerinden daha üstün, daha güçlü, daha güzelmiş gibi gözlenir. Bununla da varlıkların, insanların birbirleri arasındaki münasebet oluşur. Yaşadığımız alemin işleyicisi bu farklı özelliklerden, farklı güzelliklerden, farklı mertebelerden kaynaklanır. Bir anlamda görünen alem buna mahkumdur. Belki de Mevlana'nın bu alemin gafletle ayakta durduğunu ifade etmesi bu yüzdendir. Bu alemde herkesin, her şeyin eşit olduğu bir düzen arayışına girmek, alemin üzerinde kurulu olduğu düzene isyan anlamına gelir.

Nitekim bu türden düşüncelerle ortaya çıkan fikir akımları, siyasi yaklaşımlar başarısızlıkla bu hükmü doğrulamışlardır.

Bu arayışlar, belki de insan ruhunun ta derinlerinde varlıkların özü ile ilgili sırların yansımından kaynaklanır. Farkında olmaksızın öze yöneliştir, muhtemelen bu gayretleri tahrik eden. Ancak özellikleri nedeniyle, bu halini kabullenmek ve buradan hareketle özdeki güzelliklere ulaşmak durumundadır. Varlıklar aleminin bu özellikleri aslında romanda ifade edilenlerin grameri gibidir. Yazarın anlattıklarını idrak için kullandığı dilin gramerini, ifade üslubunu bilmeniz gereklidir. Bu, yazarın iç alemindeki manaların sizin idrak edebileceğiniz tarzda ifadesidir. Ancak siz romanı okuduğunuzda, kullandığı gramer kuralları ile değil ifade ettiği güzelliklerle ilgilenirsiniz. Bu güzelliklere ulaşabilmek için ne yazık ki romanı okumanız, bu sıkıntıya girmeniz gereklidir. Kainat kitabını da okumak ve bu romanın bir kahramanı olduğumuz için yaşamak zorundayız. Çözüm, içinde yaşadığımız bu gramer kurallarını inkar değil, idrak ederek Sanatkarının ifade ettiği güzellikleri yaşamaktır.

Kainat kitabının yazarı, bu kitabı yazarken Kudret Kalemî'nin, misalî zaman sahifesine dokunduğu yerde işleyen kanunlardan biridir "muvazene". Her şey, bütün manalar kaleme alınmadan önce eşittir. Büyük-küçük, zengin-fakir, uzun-kısa, fert-toplum, nefer-ordu, iyi-kötü hepsi eşit düzeydedir. Bu eşitlik, kudretin basit ve sınırsız bir şekilde, her türden varlığa, zıtların iç içe olduğu aleme nasıl kolaylıkla şekil verdiğini açıklayan sırlardandır. Denge, muvazene zıtlıkları, mertebeleri ortadan kaldırmaktadır. Bediüzzaman'ın muhteşem misaliyle ifade edecek olursak "muvazene"de yani dengede her iki kefesine denk bir terazinin her iki kefesine ister yıldız, ister güneş, ister dağ, ister yumurta, isterseniz atom koyun bunlardan birini gökyüzüne, birini de yerin dibine indirmek için kefelerden birine uygulanacak kuvvet farklı olmayacaktır. Yani Kudret'in bir atomu, bir yumurtayı, bir dağı, bir yıldızı ve bir güneş sistemini yaratması birbirinden farklı zorluklarda değildir. Çünkü, bu boyutta mülk aleminin kuralları işlemez. Mikro alemde "Belirsizlik Prensibi" benzeri melekût boyutunda "muvazene sırrı" işler ve kudret büyük bir kolaylıkla gelmiş-geçmiş, büyük-küçük bütün mahlukatı yaratır.